

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2011.5.18
KOM(2011) 275 galutinis

2011/0129 (COD)

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA

**kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos
standartai**

{COM(2011) 274}

{COM(2011) 276}

{SEC(2011) 580}

{SEC(2011) 581}

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. PASIŪLYMO APLINKYBĖS

Šis pasiūlymas yra teisės aktų rinkinio, kuriuo siekiama sustiprinti aukų teises ES, dalis. Į rinkinį įtraukti ir šie du dokumentai: komunikatas dėl aukų teisių stiprinimo ES ir reglamento dėl apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo civilinėse bylose pasiūlymas.

Komisija kaip strateginį prioritetą¹, remdamasi Stokholmo programa ir jos veiksmų planu², įvardijo būtinybę apsaugoti nusikaltimų aukas ir nustatyti būtiniausius reikalavimus. Šiais dokumentais aukoms skiriama svarbi vieta ES darbotvarkėje ir tvirtai pabrėžiamas poreikis ir siekis sukurti integruotą ir suderintą požiūrį į aukas pagal 2009 m. spalio mėn. TVR tarybos išvadas³.

Europos Sąjunga yra užsibrėžusi tikslą išsaugoti ir vystyti laisvės, saugumo ir teisingumo sritį, kuri pagrįsta teismo ir kitų sprendimų civilinėse ir baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo Sąjungoje principu. Be to, 2010 m. spalio 27 d. Komisijos Pilietybės ataskaita⁴ siekiama panaikinti piliečių teisių užtikrinimo kliūtis ir taip sustiprinti ES lygiu suteiktas asmens teises. Į šį požiūrį atsižvelgiama stiprinant aukų teises ir kartu įtariamųjų ar kaltinamųjų procesines teises baudžiamosiose bylose.

Europos Sąjunga jau ėmėsi veiksmų dėl aukų teisių baudžiamosiose bylose – 2001 m. kovo 15 d. priėmė Tarybos pamatinį sprendimą 2001/220/TVR dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose. Šioje srityje pasiekta laimėjimų, tačiau Tarybos pamatinio sprendimo tikslai įgyvendinti nevisapusiškai.

Europos Parlamentas taip pat paragino Tarybą priimti visapusišką teisinį pagrindą, pagal kurį aukoms būtų teikiama didžiausia apsauga⁵. 2009 m. lapkričio 26 d. rezoliucijoje dėl smurto prieš moteris panaikinimo⁶ Parlamentas paragino valstybes nares pagerinti savo nacionalinės teisės aktus ir politiką, kad būtų kovojama su visų formų smurtu prieš moteris ir šalinamos smurto prieš moteris priežastys, be kita ko, imantis prevencinių priemonių. Be to, Sąjunga paraginta užtikrinti visų smurto aukų teisę į pagalbą, apsaugą ir paramą joms. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 19 deklaracijoje valstybės narės taip pat raginamos imtis visų būtinų priemonių, kad užkirstų kelią smurtui privačioje erdvėje ir už jį baustų, taip pat kad remtų ir apsaugotų tokio smurto aukas.

Teisminis bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose Sąjungoje grindžiamas teisminių ir neteisminių sprendimų tarpusavio pripažinimo principu. Tarpusavio pripažinimas gali būti veiksmingas, tik jeigu ne vien teisminės institucijos, bet ir visi baudžiamojo proceso dalyviai bei kiti subjektai, kurie teisėtai juo suinteresuoti, galėtų pasitikėti kiekvienos valstybės narės taisyklių tinkamumu ir tinkamu taikymu. Jeigu nusikaltimų aukoms netaikomi tie patys

---

¹ COM(2010) 623.

² OL C 115, 2010 5 4; COM(2010) 171.

³ 2969-asis TVR tarybos posėdis, 2009 10 23, 14936/09 (Presse 306).

⁴ 2010 m. ES pilietybės ataskaita. Kliūčių ES piliečių teisėms šalinimas, COM (2010) 603.

⁵ 2009 m. gegužės 7 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Europos Sąjungos baudžiamosios teisenos erdvės kūrimo (INI/2009/2012).

⁶ P_TA(2009) 0098.

būtiniausi reikalavimai visoje ES, toks pasitikėjimas gali sumažėti, atsiradus abejonėms dėl elgesio su aukomis arba dėl procesinių normų skirtumų.

Taigi bendromis minimaliomis taisyklėmis turėtų būti didinamas pasitikėjimas visų valstybių narių baudžiamojo teisingumo sistemomis, o dėl tarpusavio pasitikėjimo turėtų padidėti teismo bendradarbiavimo veiksmingumas ir skatinama pagrindinių teisių kultūros sklaida Europos Sąjungoje. Bendros minimalios taisyklės taip pat turėtų padėti mažinti laisvo asmens judėjimo kliūtis, nes jos turėtų būti taikomos visoms nusikaltimų aukoms.

Derėjimas su kitomis Sąjungos politikos sritimis ir tikslais

Šiuo pasiūlymu siekiama užtikrinti, kad būtų paisoma labai įvairių ir su keliomis kitomis ES politikos sritimis susijusių nusikaltimų aukų poreikių ir jie būtų tenkinami. Visų pirma aukų teisių apsauga yra vienas pagrindinių įvairių su prekyba žmonėmis, seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu, smurtu prieš moteris, terorizmu, organizuotu nusikalstamumu ir atsakomybe už kelių eismo taisyklių pažeidimus susijusių ES politikos sričių ir (arba) teisės aktų tikslų.

Šis pasiūlymas bus grindžiamas galiojančiais teisės aktais, visų pirma Tarybos direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos⁷, Tarybos direktyva dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija⁸, dėl kurios šiuo metu vedamos derybos, ir Tarybos pamatiniu sprendimu 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu⁹, kuris iš dalies pakeistas 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2008/919/TVR¹⁰, be to, pasiūlymu šie teisės aktai bus papildyti. Juo taip pat bus nustatyti būtiniausi aukų teisių reikalavimai – tai pagerins bendras nusikaltimų aukų apsaugos ES teisėje ir politikoje galimybes. Konkretūs teisės aktai dėl, pvz., terorizmo išpuolių, prekybos žmonėmis, vaikų seksualinės prievartos ir išnaudojimo bei vaikų pornografijos, skirti nurodytų rūšių nusikaltimų tam tikrų aukų grupių specialiesiems poreikiams, o šiuo pasiūlymu bus nustatytas horizontalus visų nusikaltimų aukų poreikių reglamentavimo metodas, nepaisant nusikaltimo rūšies, aplinkybių ir padarymo vietos. Šio pasiūlymo nuostatos atitinka minėtose politikos srityse taikomą požiūrį.

Ši direktyva neturės poveikio kitų ES teisės aktų, kuriuose tikslingiau reglamentuojami specialieji itin pažeidžiamų aukų poreikiai, nuostatoms. Visų pirma suaugusioms prekybos žmonėmis aukoms taikomos Tarybos direktyva 2011/36/ES nustatytos priemonės, kurios atitinka šios direktyvos 12 straipsnyje, 20 straipsnio b punkte, 21 straipsnio 3 dalies a, c ir d punktuose nustatytas priemonės; prekybos žmonėmis aukoms vaikams – Tarybos direktyva 2011/36/ES nustatytos priemonės, kurios atitinka šios direktyvos 12 ir 20 straipsniuose, 21 straipsnio 2 dalies a, b ir c punktuose, 21 straipsnio 3 dalyje ir 22 straipsnyje nustatytas priemonės, o seksualinės prievartos prieš vaikus, jų seksualinio išnaudojimo ir vaikų pornografijos aukoms vaikams – Tarybos direktyvoje [...]/[...]/ES [dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija] nustatytos priemonės, kurios atitinka šios direktyvos 12 ir 20 straipsniuose, 21 straipsnio 2 dalies a, b ir c punktuose, 21 straipsnio 3 dalyje ir 22 straipsnyje nustatytas priemonės.

---

⁷ OL L 101, 2011 4 15, p. 1.

⁸ OL L [...].

⁹ OL L164, 2002 6 22, p. 3.

¹⁰ OL L 330, 2008 12 9, p. 21–23.

Terorizmo aukoms bus taikomi patobulinti jų poreikių nustatymo, informavimo apie bylos nagrinėjimą ir tinkamos apsaugos per nagrinėjimą suteikimo mechanizmai. Šis pasiūlymas konkrečiai neskirtas kelių eismo įvykių aukų poreikiams, tačiau didesnis praktikuojančių teisininkų informuotumas ir kultūrinė sąmonė, taip pat tinkamai atliekamas vertinimas padės užtikrinti, kad būtų patenkinami minėtų aukų poreikiai, visų pirma kiek tai susiję su elgesiu su šiomis aukomis prieš nustatant konkretų nusikaltimą.

Be to, laikantis prekybos žmonėmis, seksualinės prievartos prieš vaikus, jų seksualinio išnaudojimo ir vaikų pornografijos aukų atžvilgiu taikomo požiūrio, pasiūlymu bus nuosekliai numatomos priemonės konkrečioms pažeidžiamų aukų poreikiams tenkinti.

Ateityje taip pat numatoma imtis veiksmų dėl konkrečių kategorijų aukų, kaip antai terorizmo ir organizuoto nusikalstamumo aukų. Visų pirma numatyta išnagrinėti esamus terorizmo aukų apsaugos trūkumus, siekiant pagerinti terorizmo aukų padėtį Europoje.

Pasiūlymo srityje galiojančios nuostatos

- Prekyba žmonėmis – aukų teisių apsauga nustatyta Tarybos direktyvoje 2011/36/ES¹¹, kurioje, be kita ko, ypatingas dėmesys teikiamas vaikams, kurie itin pažeidžiami ir kuriems itin gresia pavojus tapti prekybos žmonėmis aukomis;
- Seksualinė prievarta prieš vaikus, jų seksualinis išnaudojimas ir vaikų pornografija – siūloma nauja direktyva¹², skirta specialiesiems šių nusikaltimų aukų vaikų poreikiams;
- ES vaiko teisių darbotvarkė, kurios vienas pagrindinių tikslų – teisingumo sistemas labiau pritaikyti vaiko interesams. Turėtų būti siekiama, kad baudžiamųjų bylų nagrinėjime dalyvaujantys nukentėję vaikai, patirtų kuo mažiau neigiamų išgyvenimų ir jiems turėtų būti suteikiama galimybė aktyviai dalyvauti nagrinėjime¹³;
- Tarybos direktyva 2004/80/EB dėl kompensacijos nusikaltimų aukoms¹⁴, kuria siekiama palengvinti galimybę gauti kompensaciją tarpvalstybinio pobūdžio bylose;
- Kova su smurtu prieš moteris – strateginis 2010–2015 m. lyčių lygybės strategijos¹⁵ prioritetas, šiai kovai dėmesys skiriamas ir programa „Daphne III“;
- Terorizmo aukų teisių apsauga¹⁶.

2. KONSULTACIJŲ SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS REZULTATAI IR POVEIKIO VERTINIMAS

Laikytasi Komisijos konsultacijų reikalavimų. Išsamiose diskusijose dėl planuojamų teisės aktų, į kurių rezultatus atsižvelgta rengiant prie šio pasiūlymo pridėdamą poveikio vertinimą, dalyvavo įvairių sričių ekspertai, įskaitant vyriausybių, teisėsaugos institucijų, nevyriausybinių organizacijų, tarptautinių organizacijų ir universitetų ekspertus.

Rengdamasi atlikti poveikio vertinimą Komisija užsakė išorės tyrimą. Kitas tyrimas užsakytas siekiant išnagrinėti galimybes, susijusias su konkrečiu tikslu užtikrinti, kad taikant apsaugos orderį garantuota apsauga nebūtų prarandama, kai asmuo keliauja ar juda į kitą valstybę narę¹⁷. Taip pat atsižvelgta į dviejų apklausų rezultatus: per išorės tyrimą konsultuotasi su 384 valdžios ir nevyriausybinių sektoriaus atstovais, gauta 119 atsakymų, o per projektą „Victims

¹¹ 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičianti Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR.

¹² Direktyvos dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria panaikinamas Pamatinis sprendimas 2004/68/TVR, pasiūlymas.

¹³ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES vaiko teisių darbotvarkė“, COM(2011) 60, 2011 2 15.

¹⁴ 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva 2004/80/EB dėl kompensacijos nusikaltimų aukoms (OL L 261, 2004 8 6, p. 15).

¹⁵ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2010–2015 m. moterų ir vyrų lygybės strategija“, COM(2010) 491.

¹⁶ 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu, iš dalies pakeistas 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2008/919/TVR (OL L 330, 2008 12 9, p. 21–23).

¹⁷ Hess Burkhard, „Galimybių studija. Europos apsaugos orderis ir Europos civilinio proceso teisė“ (angl. „Feasibility Study: The European Protection Order and the European Law of Civil Procedure“), netrukus bus paskelbta http://ec.europa.eu/justice/index_en.htm.

in Europe¹⁸ gauti 97 atsakymai į apklausą dėl teisinio įgyvendinimo ir 218 atsakymų į apklausą dėl organizavimo.

Rengdamasi poveikio vertinimui Komisija surengė viešas konsultacijas, kuriose galėjo dalyvauti visi visuomenės atstovai, taip pat nevyriausybinės ir vyriausybinės organizacijos ir pateikti savo nuomones dėl to, kokių veiksmų ES turėtų imtis, kad pagerintų aukų padėtį. Iki nustatyto termino Komisija gavo 77 nuomones.

2010 m. vasario 18–19 d. surengtas mokslinių ekspertų, nevyriausybinių organizacijų ir valstybių narių posėdis, 2010 m. balandžio 14 d. surengtas Teisingumo forumas.

Komisija ne tik rengė tiesiogines konsultacijas, bet ir rėmėsi ne vienu tyrimu ir leidiniu¹⁹.

Atlikus poveikio vertinimą padaryta išvada, kad buvo būtina 2001 m. pamatinį sprendimą pakeisti nauja direktyva, kurioje būtų nustatyti konkretūs įpareigojimai dėl aukų teisių. Priėmus teisės aktą turėtų būti imtasi praktinių įgyvendinimo lengvinimo priemonių. Tai būtų tik pirmas žingsnis šioje srityje – numatyti papildomi tyrimai ir priemonės, visų pirma susiję su kompensacija ir teisine pagalba aukoms.

3. TEISINIAI PASIŪLYMO ASPEKTAI

Perimta ne viena Tarybos pamatinio sprendimo 2001/220/TVR dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose nuostata – nuostatos paliktos tokios pačios arba iš dalies pakeistos tiek, kiek būtina siekiant aiškumo rengiant teisės aktą. Pavyzdžiui, direktyvos pasiūlymo 9, 12, 14, 15, 16 ir 25 straipsniai atitinka pamatinio sprendimo 3, 6, 9, 11 ir 12 straipsnius. Toliau pateiktos pastabos susijusios su tais straipsniais, kuriais iš esmės pakeičiamas pamatinis sprendimas.

2 straipsnis. Sąvokų apibrėžtys

Šios direktyvos tikslas – užtikrinti, kad visoms nusikaltimų aukoms visoje ES galiotų būtiniausi reikalavimai. Visų pirma šioje direktyvoje nustatoma aukų šeimos nariams teiktina parama ir jų apsauga, nes tokie asmenys taip pat dažnai nukenčia dėl nusikaltimų ir jiems patiems gali grėsti antrinė viktimizacija, taip pat nusikaltėlio ar jo bendrininkų lemiamą viktimizaciją ar bauginimus. Visos šios direktyvos nuostatos taip pat taikomos dėl nusikalstamos veikos mirusio asmens šeimos nariams, nes tokie asmenys turi konkrečių teisėtų su bylos nagrinėjimu susijusių interesų, kurie nesutampa su išgyvenusių aukų šeimos narių interesais, ir dažnai pripažįstami aukos atstovais.

---

¹⁸ APAV/„Victim Support Europe“, projektas „Victims in Europe“, 2009 m. (toliau – „APAV ataskaita“).

¹⁹ Žr. pvz., APAV ataskaitą „ES pamatinio sprendimo dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose įgyvendinimas Europos Sąjungos valstybėse narėse“ (angl. „The Implementation of the EU Framework Decision on the standing of victims in the criminal proceedings in the Member States of the European Union“), Lisabona, 2009 m.; Bulgarijos demokratijos tyrimų centras, „PIRMAS projektas. Valstybių narių teisės aktai, nacionalinė politika, praktika ir požiūris į nusikaltimų aukas“ (angl. „Project ONE: Member States' legislation, national policies, practices and approaches concerning the victims of crime“), Sofija, 2009 m.

3, 4, 5 ir 6 straipsniai. Aukų teisės į informaciją ir teisė suprasti ir būti suprastoms

Šiais straipsniais siekiama užtikrinti, kad visos aukos gautų pakankamą informaciją tokia forma, kad galėtų ją suprasti ir visapusiškai naudotis savo teisėmis, taip pat kad jaustų, kad su jomis elgiamasi pagarbiai. Tokia informacija turėtų būti suteikiama nuo tos akimirkos, kurią auka pateikia pareiškimą dėl nusikalstamos veikos, taip pat turėtų būti reguliariai teikiama per bylos nagrinėjimą ir turėtų būti susijusi su bylos nagrinėjimo pažanga. Turėtų būti suteikiama pakankamai išsami informacija, kad aukos, atsižvelgdamos į turimą informaciją, galėtų priimti sprendimus dėl savo dalyvavimo bylos nagrinėjime ir naudojimosi savo teisėmis būdu, visų pirma sprendamos, ar prašyti peržiūrėti sprendimą nevykdyti baudžiamojo persekiojimo.

Dėl įvairių priežasčių aukoms gali būti sunku suprasti įprastine rašytine forma pateiktą informaciją. Visų pirma auka gali nesuprasti kalbos, kuria informacija pateikta, arba gali būti kitų veiksnių, kaip antai aukos amžius, subrendimas, intelektiniai ir emociniai gebėjimai, raštingumo lygis ir bet kokia negalia, pvz., regos ar klausos, dėl kurios auka gali sunkiau suprasti informaciją arba jos visai nesuprasti. Todėl, kiek įmanoma, informacija turėtų būti teikiama įvairiomis formomis, atsižvelgiant į minėtus veiksnius.

7 straipsnis. Teisė naudotis paramos aukoms tarnybų paslaugomis

Šio straipsnio tikslas – užtikrinti, kad aukos galėtų naudotis paramos tarnybų, kurios teikia informaciją ir patarimus, emocinę ir psichologinę paramą, taip pat praktinę pagalbą, paslaugomis, kurios dažnai itin svarbios, kad aukos atsigautų ir įveiktų nusikaltimo padarinius bei baudžiamosios bylos nagrinėjimo našta.

Parama turėtų būti suteikta kuo greičiau po nusikaltimo padarymo, nepaisant to, ar apie nusikaltimą pranešta. Tokios paslaugos gali būti itin svarbios aukai sprendžiant, ar galiausiai pranešti apie nusikaltimą. Paramos aukoms gali reikėti per bylos nagrinėjimą ir ilgiau. Paramos paslaugas gali teikti vyriausybės ir nevyriausybės organizacijos, ji turėtų būti teikiama be sudėtingų procedūrų ir formalumų, dėl kurių galėtų sumažėti veiksminga galimybė naudotis tokiomis paslaugomis. Parama gali būti teikiama įvairiais būdais, pvz., per susitikimus akis į akį, telefonu ar nuotoliniais būdais, siekiant užtikrinti kuo didesnę geografinę paslaugų pasiskirstymą ir galimybę jomis pasinaudoti. Tam tikrų grupių aukoms, kaip antai seksualinio smurto, neapykantos nusikaltimų, pvz., smurto dėl lyties, rasinės neapykantos nusikaltimų ir terorizmo aukoms dažnai prireikia specialių paramos paslaugų dėl konkrečių nusikaltimo, kurio aukomis jos tapo, ypatumų. Jei įmanoma, tokios paslaugos turėtų būti suteikiamos.

Paramos teikimas neturėtų priklausyti nuo to, ar auka pateikė pareiškimą dėl nusikaltimo policijai ar kitai kompetentingai institucijai, tačiau tokios institucijos dažnai turi geriausias sąlygas pranešti aukoms apie paramos galimybę. Todėl valstybės narės raginamos sudaryti tinkamas sąlygas, kad aukas būtų galima nukreipti į paramos aukoms paslaugų tarnybas, kartu užtikrinant, kad būtų galima laikytis duomenų apsaugos reikalavimų.

8 straipsnis. Aukų teisė į jų pareiškimo gavimo patvirtinimą

Šiuo straipsniu siekiama, kad asmeniui pateikus pareiškimą dėl nusikaltimo, aukai gautų oficialų patvirtinimą, į kurį ji galėtų daryti nuorodą bendraudama ateityje.

9 straipsnis. Aukų teisė būti išklaustytiems

Šiuo straipsniu siekiama užtikrinti, kad auka turėtų galimybę pateikti pirminę ir tolesnę informaciją, nuomonę ir parodymus per baudžiamosios bylos nagrinėjimą. Tiksliai šios teisės apimtis nustatoma pagal nacionalinę teisę, jis gali būti įvairi – pradedant pagrindinėmis teisėmis bendrauti su kompetentinga institucija ir pateikti jai įrodymus ir baigiant platesnėmis teisėmis, kaip antai teisė, kad būtų atsižvelgta į įrodymus, teisė reikalauti surinkti tam tikrus įrodymus, ar teisė aktyviai dalyvauti bylos nagrinėjime.

10 straipsnis. Teisės priėmus sprendimą nevykdyti baudžiamojo persekiojimo

Šio straipsnio tikslas – užtikrinti, kad auka galėtų įsitikinti, kad buvo laikytasi nustatytų procedūrų ir taisyklių ir priimtas teisingas sprendimas nutraukti konkretaus asmens baudžiamąjį persekiojimą. Tikslūs peržiūros mechanizmai nustatomi pagal nacionalinę teisę. Tačiau tokią peržiūrą turėtų atlikti bent jau kitas asmuo ar institucija – ne tas, kuris priėmė pirminį sprendimą nevykdyti baudžiamojo persekiojimo.

11 straipsnis. Teisė į apsaugos priemones, kai teikiamos tarpininkavimo ir kitos atkuriamojo teisingumo paslaugos

Atkuriamojo teisingumo paslaugos apima įvairias su baudžiamosios bylos nagrinėjimu susijusias paslaugas, teikiamas prieš jį, per ir po. Jos gali būti teikiamos tam tikrų rūšių nusikaltimų atvejais arba kai nusikaltėliai yra tik suaugusieji arba tik vaikai ir gali apimti, pvz., tarpininkavimą tarp aukos ir nusikaltėlio, šeimos grupines konferencijas ir sutaikymo grupes.

Šio straipsnio tikslas – užtikrinti, kad teikiant šias paslaugas būtų taikomos apsaugos priemonės, kad auka dėl proceso nebūtų toliau viktimizuojama. Todėl tokios paslaugos turėtų būti teikiamos visų pirma atsižvelgiant į aukos interesus ir poreikius, siekiant atlyginti aukai padarytą žalą ir išvengti papildomos žalos. Aukos dalyvavimas turėtų būti savanoriškas, taigi auka turėtų turėti pakankamai žinių apie pavojų ir naudą, kad atsižvelgdama į gautą informaciją galėtų priimti sprendimą. Be to, renkantis atkuriamojo teisingumo modelį ir jį vykdant turėtų būti atsižvelgiama į tokius veiksnius kaip skirtinga galia, taip pat aukos amžius, subrendimas ar intelektiniai gebėjimai, kurie gali riboti ar mažinti aukos gebėjimą atsižvelgiant į gautą informaciją priimti sprendimą arba turėti įtakos aukai palankiai baigčiai. Privatus bylos nagrinėjimas paprastai turėtų būti konfidencialus, nebent šalys sutartų kitaip, tačiau gali būti laikoma, kad tokie veiksniai, kaip grasinimai proceso metu, turėtų būti atskleisti, siekiant visuomenės intereso. Galiausiai bet koks šalių susitarimas turi būti savanoriškas.

13 straipsnis. Teisė į išlaidų atlyginimą

Ši nuostata atitinka 2001 m. pamatinį sprendimą – baudžiamosios bylos nagrinėjime dalyvaujančioms aukoms užtikrinama teisė į išlaidų atlyginimą. Taip pat numatomas išlaidų atlyginimas, kai auka dalyvauja teismo posėdyje, tačiau nėra proceso dalyvė. Siekiama užtikrinti, kad aukos neturėtų finansinių sunkumų, dėl kurių negalėtų dalyvauti teisme ir įsitikinti, kad užtikrinamas teisingumas.

18 straipsnis. Pažeidžiamų aukų nustatymas

Šiuo straipsniu siekiama užtikrinti, kad aukos būtų vertinamos asmeniškai ir kad būtų nustatytas nuoseklus pažeidžiamų aukų, kurioms per bylos nagrinėjimą gali reikėti specialių priemonių, nustatymo mechanizmas.

Visos nusikaltimų aukos yra savaime pažeidžiamos, taigi su jomis turi būti elgiamasi jautriai ir atsargiai. Tačiau kai kurios itin pažeidžiamos ir joms gresia tolesnė viktimizacija ar bauginimai, kuriuos lemia kaltinamasis, įtariamasis ar jo bendrininkai. Be to, kai kurioms aukoms itin gresia papildomas stresas ir žala dėl dalyvavimo baudžiamosios bylos nagrinėjime, kai jos duoda parodymus ar kitaip dalyvauja. Tokioms aukoms būtinos specialios priemonės, kad būtų kuo labiau sumažinta papildomos žalos tikimybė.

Pagal šį straipsnį numatoma, kad aukų pažeidžiamumą reikėtų nustatyti, atsižvelgiant į aukos asmenines savybes ir jai padaryto nusikaltimo rūšį bei pobūdį. Daugeliui vaikų ir neįgaliųjų gresia ypatingas pavojus patirti žalą dėl savo asmeninių savybių. Taigi galima nedelsiant nustatyti, kad tokiai grupei priklausančios aukos yra pažeidžiamos ir kad daugeliu atvejų joms reikalingos specialios priemonės. Kitų kategorijų aukos, atsižvelgiant į nusikaltimo, kurio aukomis jos tapo, rūšį ar pobūdį, kaip antai seksualinio smurto, įskaitant išnaudojimą, ir prekybos žmonėmis aukos, daugeliu atveju per bylos nagrinėjimą taip pat yra pažeidžiamos ir joms gresia tolesnė viktimizacija.

Šiuo straipsniu taip pat pripažįstama, kad aukos įvairiai reaguoja į nusikaltimą, turi skirtingus poreikius ir yra nevienodai pažeidžiamos. Taigi auka gali būti pažeidžiama ir nepriklausydama konkrečiai pažeidžiamų aukų kategorijai. Todėl turi būti nustatytas asmeninio vertinimo mechanizmas, kad visos pažeidžiamos aukos būtų nustatomos ir tinkamai apsaugomos. Toks požiūris gali būti itin svarbus padedant aukai atsigausti ir užtikrinant, kad jai būtų suteikta tinkama parama ir apsauga nagrinėjant bylą ir vėliau. Taip padidintos galimybės užkirsti kelią antrinei ir pakartotinei viktimizacijai bei bauginimams, o aukai sudaromo sąlygos veiksmingai kreiptis į teismą. Vis dėlto šis požiūris turėtų būti taikomas proporcingai, atsižvelgiant į tikimybę, kad bus pradėtas bylos nagrinėjimas ir aukai reikės konkrečių priemonių. Visų pirma nustatant asmeninio vertinimo mastą naudinga atsižvelgti į nusikaltimo sunkumą ir akivaizdžios aukos patirtos žalos dydį.

Asmeninis vertinimas turėtų padėti nustatyti aukos poreikius per bylos nagrinėjimą ir bet kokią būtinybę auką nukreipti į paramos aukoms tarnybas. Po nusikaltimo pranešimo su auka pirmiausia susiduriantys valstybės pareigūnai turėtų būti parengiami, turėtų turėti galimybę naudotis tinkamomis gairėmis ir priemonėmis bei protokolais, kad galėtų nuosekliai vertinti aukų poreikius.

Per asmeninį vertinimą turėtų būti atsižvelgiama į bet kokius veiksnius, dėl kurių aukai padidėja tikimybė kęsti tolesnę viktimizaciją ar bauginimus per bylos nagrinėjimą. Visų pirma reikėtų atsižvelgti į šiuos aspektus: amžių, lytį, lytinę tapatybę, etninę kilmę, rasę, religiją, seksualinę orientaciją, sveikatos būklę, negalią, bendravimo sunkumus, ryšį su įtariamoju arba kaltinamoju arba priklausomybę nuo jo, ankstesnę su nusikaltimais susijusią patirtį, nusikaltimo rūšį ar pobūdį, pvz., neapykantos ar organizuoto nusikaltimas arba terorizmas, . Terorizmo aukoms reikalingas ypatingas dėmesys, atsižvelgiant į tokių išpuolių, pradedant masiniais teroristiniais išpuoliais ir baigiant tiksliniais teroristiniais išpuoliais prieš tam tikrus asmenis, pobūdį.

19 straipsnis. Teisė išvengti aukos ir nusikaltėlio kontakto

Šiame straipsnyje laikytasi 2001 m. pamatinio sprendimo 8 straipsnyje nustatyto požiūrio – siekiama užtikrinti, kad jeigu dalyvaudama baudžiamosios bylos nagrinėjime auka turi lankytis tam tikroje vietoje, turi būti imtasi tinkamų priemonių, kad ji neturėtų kontakto su kaltinamaisiais arba įtariamaisiais. Tai galima užtikrinti įvairiomis priemonėmis, pvz., įrengiant atskirus laukiamuosius ir numatant skirtingą aukų bei kaltinamųjų atvykimo laiką.

Siekiant informuoti valstybės pareigūnus, kaip padėti išvengti minėto kontakto, gali būti svarbu remtis geriausia patirtimi ir gairėmis.

20 straipsnis. Aukų teisė į apsaugą per apklausą, kai vykdomas nusikalstamos veikos tyrimas

Šiuo straipsniu siekiama užkirsti kelią antrinei viktimizacijai, užtikrinant, kad aukos apklausos būtų rengiamos kuo anksčiau ir kad bendrauti su institucijomis būtų kuo paprasčiau ir kartu būtų ribojamas nereikalingų aukos bendravimo su institucijomis atvejų skaičius. Sprendžiant, kada rengti apklausas, turėtų būti, kiek įmanoma, atsižvelgiama į aukos poreikius, taip pat į įrodymų surinkimo skubumą. Aukas gali lydėti jų pasirinktas patikimas asmuo. Tokia galimybė turėtų būti ribojama tik išskirtinėmis aplinkybėmis ir tik konkretaus asmens atžvilgiu. Tokiu atveju aukai turėtų būti leista būti lydimai kito jos pasirinkto asmens.

21 ir 22 straipsniai. Pažeidžiamų aukų, įskaitant vaikus, teisė į apsaugą per baudžiamosios bylos nagrinėjimą

Šiuo straipsniu siekiama užtikrinti, kad, kai nustatoma, kad aukos pažeidžiamos ir joms gresia tolesnė viktimizacija ar bauginimai, būtų imamasi tinkamų priemonių, siekiant išvengti tokios žalos. Tokiomis priemonėmis turėtų būti galima naudotis per visą bylos nagrinėjimą – per pradinį tyrimo ar baudžiamojo persekiojimo etapą ar patį teismo posėdį. Būtinoms priemonėms skirsis, atsižvelgiant į nagrinėjimo etapą.

Rengiant aukos apklausas per nusikalstamos veikos tyrimą būtina užtikrinti minimalią apsaugą. Apklausos turėtų būti rengiamos jautriai, pareigūnai turi būti tinkamai apmokyti jas rengti. Per tokius mokymus turėtų būti užtikrinama, kad pareigūnai žinotų tinkamus apklausų vedimo būdus, kuriais atsižvelgiama į ypatingą aukos padėtį, mažinamas stresas ir užtikrinama, kad būtų surinkta kuo daugiau svarių įrodymų. Taigi, atsižvelgiant į aukos pažeidžiamumą, gali prireikti apklausas rengti tik tinkamose patalpose. Tai gali būti patalpos, kuriose galima filmuoti apklausas, arba tokios patalpos, kuriose baldai tiesiog pritaikyti vaikams ar neįgaliesiems.

Pažeidžiamoms aukoms apklausos gali sukelti daug streso, ypač kai nusikaltimas yra itin asmeniškasis. Gali būti svarbu, kad aukos įgytų pasitikėjimą apklausas vedančiu asmeniu, o tam gali prireikti laiko. Todėl pagal šį straipsnį reikalaujama, kad daugeliu atveju pažeidžiamų aukų apklausas rengtų tas pats asmuo. Siekiant gero administravimo galimos išimtys, pvz., jeigu staiga prireikia surengti kito asmens apklausą arba jeigu paprastai apklausiantis asmuo negali atvykti. Dėl panašių priežasčių seksualinio smurto atvejais aukos turėtų turėti teisę būti apklausiamos tos pačios lyties asmens.

Per patį teismo posėdį apsauga nuo tyčinių ar netyčinių bauginimų taip pat yra svarbus veiksnys, siekiant nustatyti tinkamas apsaugos priemones. Šiame straipsnyje nustatomos minimalios priemonės minėtoms reikmėms užtikrinti ir siekiant kuo labiau sumažinti stresą, visų pirma liudijant. Nustatomos priemonės, kad auka galėtų nematyti kaltinamojo, o visuomenės atstovams ir spaudai nebūtų leidžiama dalyvauti posėdyje. Visų pirma siekiant užtikrinti, kad būtų gerbiamos kaltinamojo ar įtariamojo pagrindinės teisės, sprendimas, ar imtis tokių priemonių, paliekamas teismo diskrecijai. Tačiau to, kad auka yra vaikas, neįgalusis, seksualinio smurto ar prekybos žmonėmis auka, ir asmeninio vertinimo išvadų turėtų pakakti, kad būtų nustatytas apsaugos priemonės poreikis.

Atsižvelgiant į ypatingą vaikų pažeidžiamumą, taip pat turėtų būti galimybė, be kita ko ir įprastinėmis aplinkybėmis, naudotis papildomomis priemonėmis. 22 straipsnyje nustatoma, kad apklausos gali būti įrašomos vaizdo kamera ir naudojamos kaip įrodymai teisme, taip pat kad tinkamais atvejais, kai vaikas neturi atstovo, teisminė institucija turėtų jį paskirti.

24 straipsnis. Praktikuojančių specialistų rengimas

Šio straipsnio tikslas – nustatyti su aukomis kontaktą turinčių valstybės pareigūnų rengimo reikalavimus. Mokymų, įskaitant specialius mokymus, lygis, rūšis ir dažnumas turėtų būti nustatomi atsižvelgiant į pareigūnų kontakto su auka mastą ir pobūdį, taip pat visų pirma į tai, ar jie turi kontaktą su konkrečių grupių aukomis.

Mokymai turėtų apimti klausimus, kurie padėtų pareigūnams su aukomis elgtis pagarbiai, nustatyti apsaugos poreikius ir tinkamai informuoti aukas, kad jos galėtų išverti dalyvavimą bylos nagrinėjime ir naudotis savo teisėmis. Minėti mokymai turėtų apimti tokius klausimus, kaip informavimas apie neigiamus nusikaltimo padarinius aukoms, pavojus lemti antrinę viktimizaciją, įgūdžiai ir žinios, įskaitant specialias priemones ir metodus, reikalingus aukoms padėti ir sumažinti jų patiriamus sukrėtimus visų pirma dėl antrinės viktimizacijos, bauginimų, taip pat grasinimų ir žalos aukoms pripažinimas ir prevencija, galimybė naudotis informaciją ir paramą teikiančių tarnybų paslaugomis, kuriomis konkrečiai atsižvelgiama į aukų poreikius, ir būdai pasinaudoti šiomis paslaugomis.

Be to, šiuo straipsniu užtikrinama, kad paramos aukoms ir atkuriamojo teisingumo paslaugas teikiantieji taip pat būtų tinkamai parengiami, kad su aukomis elgtųsi pagarbiai ir nešališkai, o paslaugas teiktų pagal profesinius reikalavimus.

4. SUBSIDIARUMO PRINCIPAS

Pasiūlymo tikslo valstybės narės negali deramai pasiekti vienos, nes šis tikslas yra didinti valstybių narių tarpusavio pasitikėjimą, todėl svarbu sutarti dėl visoje Europos Sąjungoje taikytinų bendrų būtiniausių reikalavimų. Pasiūlymu bus suderintos materialinės valstybių narių normos dėl nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos, siekiant tarpusavio pasitikėjimo.

Be to, kadangi daug ES piliečių gyvena, dirba ir keliauja visoje ES ir aukomis tampa užsienyje, viktimizacija glaudžiai susijusi su tarpvalstybiniais aspektais. Tokiose padėtyse atsidūrusiems asmenims gali būti itin sudėtinga naudotis savo teisėmis, o dalyvavimas nagrinėjant baudžiamąsias bylas jiems gali būti papildoma našta. Piliečiai turi turėti galimybę naudotis minimaliomis teisėmis visoje ES.

Todėl pasiūlymas atitinka subsidiarumo principą.

5. PROPORCINGUMO PRINCIPAS

Pasiūlymas atitinka proporcingumo principą – šia direktyva neviršijama to, kas būtina nurodytam tikslui pasiekti Europos lygiu.

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA

kuria nustatomi būtinausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač

į jos 82 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą,

teisės akto projektą perdavus nacionaliniams parlamentams,

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę²⁰,

atsižvelgdami į Regionų komiteto nuomonę²¹,

laikydami įprastos teisėkūros procedūros,

kadangi:

- (1) Europos Sąjunga yra nustačiusi tikslą išsaugoti ir vystyti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, kuri pagrįsta teisminių sprendimų tarpusavio pripažinimu civilinėse ir baudžiamosiose bylose.
- (2) Sąjunga pasiryžusi apsaugoti nusikaltimų aukas ir nustatyti būtinausius reikalavimus, taip pat priėmė 2001 m. kovo 15 d. Tarybos pamatinį sprendimą dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose. Pagal Stokholmo programą, kurią per 2009 m. gruodžio 10 ir 11 d. posėdį priėmė Europos Vadovų Taryba, Komisija ir valstybės narės paragintos išnagrinėti, kaip pagerinti teisės aktus ir praktines paramos priemones aukų apsaugai užtikrinti.
- (3) 2009 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento rezoliucijoje dėl smurto prieš moteris panaikinimo valstybės narės paragintos pagerinti savo nacionalinės teisės aktus ir politiką, kad būtų kovojama su visų formų smurtu prieš moteris ir šalinamos smurto prieš moteris priežastys, be kita ko, imantis prevencinių priemonių. Be to, Sąjunga paraginta užtikrinti smurto aukų teisę į pagalbą ir paramą.

---

²⁰ OL C [...], [...], p. [...].

²¹ OL C [...], [...], p. [...].

- (4) Sutarties 82 straipsnio 2 dalyje numatyta nustatyti valstybėse narėse taikomas minimalias taisykles nuosprendžių ir teismo sprendimų tarpusavio pripažinimui bei policijos ir teismiam bendradarbiavimui tarpvalstybinio pobūdžio baudžiamosiose bylose palengvinti. 82 straipsnio 2 dalies c punkte nurodyta, kad „nusikaltimų aukų teisės“ yra viena iš sričių, kuriose galima nustatyti minimalias taisykles.
- (5) Nusikaltimai kenkia visuomenei ir jais pažeidžiamos aukų asmens teisės. Aukos turėtų būti pripažįstamos, valdžios institucijose, paramos aukoms arba atkuriamojo teisingumo tarnybose su aukomis turėtų būti elgiamasi pagarbiai, jautriai ir profesionaliai, atsižvelgiant į jų asmeninę padėtį ir neatidėliotinus poreikius, amžių, lytį, negalią ir subrendimą, taip pat visapusiškai gerbdamos jų fizinę, psichinę ir moralinę neliečiamybę. Aukos turėtų būti apsaugotos nuo antrinės ir pakartotinės viktimizacijos bei bauginimų, turėtų gauti tinkamą paramą, kad galėtų atsigauti, ir tinkamą galimybę kreiptis į teismą.
- (6) Šia direktyva siekiama iš dalies pakeisti ir praplėsti Pamatinio sprendimo 2001/220/TVR nuostatas. Reikia priimti daug esminių pakeitimų, todėl siekiant aiškumo reikėtų pakeisti visą pamatinį sprendimą.
- (7) Šia direktyva gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, pripažįstamų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje. Visų pirma direktyva siekiama užtikrinti teisę į orumą, gyvybę, fizinę ir psichinę neliečiamybę, privatų ir šeimos gyvenimą, nuosavybę, taip pat vaiko, pagyvenusių žmonių ir neįgalųjų teises ir teisę į teisingą bylos nagrinėjimą.
- (8) Šia direktyva nustatomos minimalios taisyklės. Valstybės narės gali praplėsti šioje direktyvoje numatytas teises, kad užtikrintų didesnio lygio apsaugą.
- (9) Asmuo turėtų būti laikomas auka, nepaisant to, ar nusikaltėlis nustatytas, sulaikytas, patrauktas baudžiamojon atsakomybėn ar nuteistas, ir nepaisant nusikaltėlio ir aukos giminystės ryšių. Dėl nusikaltimo taip pat nukenčia aukų šeimos nariai, visų pirma mirusios aukos šeima, kuri teisėtai suinteresuota baudžiamąja byla. Todėl tokios netiesioginės aukos taip pat turėtų saugomos pagal šią direktyvą. Aukoms reikalinga tinkama parama ir pagalba net prieš pranešant apie nusikaltimą. Tokia parama gali būti itin svarbi tam, kad auka atsigautų ir priimtų sprendimą galiausiai pranešti apie nusikaltimą.
- (10) Teikiant informaciją turėtų būti skiriama pakankamai dėmesio siekiant užtikrinti, kad su aukomis būtų elgiamasi pagarbiai, kad gavusios informaciją jos galėtų priimti sprendimus dėl savo dalyvavimo bylos nagrinėjime ir naudojimosi savo teisėmis būdų. Taigi itin svarbu aukai suteikti informaciją apie dabartinę bylos nagrinėjimo būklę ir eigą. Taip pat labai svarbu suteikti informaciją, kad auka galėtų nuspręsti, ar prašyti peržiūrėti sprendimą nevykdyti baudžiamajo persekiojimo.
- (11) Valdžios institucijų, aukų paramos ir atkuriamojo teisingumo paslaugų tarnybų informacija ir patarimai, kiek įmanoma, turėtų būti teikiami įvairiomis priemonėmis taip, kad auka galėtų ją suprasti. Taip pat turėtų būti užtikrinta, kad nagrinėjant bylą auka galėtų būti suprasta. Turėtų būti atsižvelgiama į tai, ar auka supranta kalbą, kuria teikiama informacija, aukos amžių, subrendimą, intelektinius ir emocinius gebėjimus, raštingumo lygį ir bet kokį intelekto ar fizinį sutrikimą, pvz., susijusį su rega ar klausa.

Per baudžiamosios bylos nagrinėjimą taip pat turėtų būti atsižvelgiama į aukos bendravimo sunkumus.

- (12) Teisingumo negalima veiksmingai užtikrinti, jeigu auka kompetentingoms institucijoms negali tinkamai paaiškinti padaryto nusikaltimo aplinkybių ir suprantamai duoti parodymus. Taip pat svarbu užtikrinti, kad su auka būtų elgiamasi pagarbiai ir kad ji galėtų naudotis savo teisėmis. Todėl per apklausą ir dalyvaudama bylos nagrinėjime auka visada turėtų turėti galimybę naudotis nemokamu vertimu žodžiu. Kiek tai susiję su kitais baudžiamosios bylos aspektais, vertimo žodžiu ir raštu poreikis gali skirtis, atsižvelgiant į konkrečius klausimus, aukos statusą ir jos dalyvavimą nagrinėjant bylą, taip pat į bet kokias konkrečias jos teises. Taigi minėtais kitais atvejais vertimas žodžiu ir raštu turi būti teikiamas tik tiek, kiek tai būtina, kad aukos galėtų naudotis savo teisėmis.
- (13) Galimybė naudotis vyriausybinių arba nevyriausybinių organizacijų parama turėtų būti suteikta nuo nusikaltimo padarymo momento, per bylos nagrinėjimą ir po jo, atsižvelgiant į aukos poreikius. Parama turėtų būti teikiama įvairiomis priemonėmis, be pernelyg didelių formalumų ir užtikrinant pakankamą geografinį pasiskirstymą, kad visos aukos turėtų galimybę naudotis tokiomis paslaugomis. Tam tikrų grupių aukoms, kaip antai seksualinio smurto, nusikaltimų dėl lyties, rasinės neapykantos ar kitų neapykantos nusikaltimų aukoms arba terorizmo aukoms, gali prireikti specialių paramos paslaugų dėl konkrečių nusikaltimo, kurio aukomis jos tapo, ypatumų.
- (14) Paramos teikimas neturėtų priklausyti nuo to, ar auka dėl nusikaltimo pateikė pareiškimą kompetentingai institucijai, pvz., policijai, tačiau tokios institucijos dažnai turi geriausias sąlygas pranešti aukoms apie paramos galimybę. Todėl valstybės narės raginamos sudaryti tinkamas sąlygas, kad aukas būtų galima nukreipti į paramos aukoms paslaugų tarnybas, kartu užtikrinant, kad būtų galima laikytis duomenų apsaugos reikalavimų.
- (15) Sprendimą nevykdyti baudžiamojo persekiojimo turėtų peržiūrėti kitas asmuo ar institucija – ne tas, kuris priėmė pirminį sprendimą. Tokios peržiūros mechanizmai ar procedūros turėtų būti taikomos pagal nacionalinę teisę.
- (16) Atkuriamojo teisingumo paslaugos, įskaitant, pvz., tarpininkavimą tarp aukos ir nusikaltėlio, šeimos grupines konferencijas ir sutaikymo grupes, gali būti labai naudingos aukai, tačiau būtina apsauga nuo tolesnės viktimizacijos. Todėl tokios paslaugos turėtų būti teikiamos visų pirma atsižvelgiant į aukos interesus ir poreikius, siekiant atlyginti aukai padarytą žalą ir išvengti papildomos žalos. Renkantis atkuriamojo teisingumo modelį ir jį vykdant turėtų būti atsižvelgiama į tokius veiksnius kaip skirtinga galia, taip pat aukos amžius, subrendimas ar intelektiniai gebėjimai, kurie gali riboti ar mažinti aukos gebėjimą atsižvelgiant į gautą informaciją priimti sprendimą arba turėti įtakos aukai palankiai baigčiai. Privatus bylos nagrinėjimas paprastai turėtų būti konfidencialus, nebent šalys sutartų kitaip, tačiau gali būti laikoma, kad tokie veiksniai, kaip grasinimai proceso metu, turėtų būti atskleisti siekiant užtikrinti visuomenės interesą.
- (17) Kai kurios aukos yra itin pažeidžiamos – per baudžiamosios bylos nagrinėjimą joms gresia antrinė ir pakartotinė viktimizacija ir nusikaltėlio arba jo bendrininkų bauginimai. Tokį pažeidžiamumą galima bendrai nustatyti, atsižvelgiant į aukos savybes ir nusikaltimo rūšį bei pobūdį. Taigi kai kurios aukos, kaip antai vaikai,

neįgalieji, seksualinio smurto ir prekybos žmonėmis aukos, daugeliu atveju yra pažeidžiamos, joms gresia tolesnė viktimizacija ir todėl reikalingos specialios apsaugos priemonės. Tik išskirtinėmis aplinkybėmis, pvz., kai reikia atsižvelgti į kaltinamojo ar įtariamojo pagrindines teises, arba kai to pageidauja auka, galimybė naudotis tokiomis apsaugos priemonėmis turėtų būti ribojama. Konkretesnės ir išsamesnės nuostatos dėl prekybos žmonėmis aukų ir seksualinės prievartos prieš vaikus, vaikų seksualinio išnaudojimo bei vaikų pornografijos aukų nustatytos atskiruose teisės aktuose, kurie jau priimti arba dėl kurių vyksta derybos – šia direktyva tie patys klausimai nereglamentuojami.

- (18) Bet kuris minėtoms kategorijoms nepriklausantis asmuo galėtų būti pažeidžiamas, atsižvelgiant į jo asmenines savybes ir nusikaltimą. Tokį pažeidžiamumą veiksmingai galima nustatyti tik per asmeninį vertinimą, kurį kuo anksčiau atlieka galintieji rekomenduoti apsaugos priemonės. Visų pirma per vertinimą turėtų būti atsižvelgiama į amžių, lytį, lytinę tapatybę, etninę kilmę, rasę, religiją, seksualinę orientaciją, sveikatos būklę, negalią, bendravimo sunkumus, ryšį su įtariamuoju arba kaltinamuoju arba priklausomybę nuo jo, ankstesnę su nusikaltimais susijusią patirtį, nusikaltimo rūšį ar pobūdį, pvz., organizuotas nusikaltimas, terorizmas ar neapykantos nusikaltimas, taip pat į tai, ar auka yra užsienietis. Atliekant bet kokią vertinimą terorizmo aukoms reikalingas ypatingas dėmesys, nes tokie išpuoliai gali būti skirtingo pobūdžio – nuo masinių teroristinių išpuolių iki tikslinių teroristinių išpuolių prieš tam tikrus asmenis.
- (19) Aukoms, kurios nustatomos kaip pažeidžiamos, turėtų būti paskiriamos tinkamos priemonės, kad jos būtų apsaugotos per baudžiamosios bylos nagrinėjimą. Tokių priemonių konkretus pobūdis ar mastas turėtų būti nustatomas per asmeninį vertinimą, per pokalbius su auka ir paisant teismo diskrecijos. Aukos dvejonės ir baimė dėl bylos nagrinėjimo turėtų būti vienas pagrindinių veiksnių sprendžiant, ar jai reikia paskirti konkrečią priemonę.
- (20) Taikant šią direktyvą visų pirma reikia atsižvelgti į vaiko interesus pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją ir 1989 m. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją.
- (21) Taikydamos šios direktyvos nuostatas valstybės narės turėtų užtikrinti, kad visi neįgalieji vienodomis sąlygomis kaip ir kiti asmenys visapusiškai naudotųsi direktyva užtikrinamomis teisėmis pagal Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją, visų pirma pagal konvencijos nuostatas dėl lygybės prieš įstatymą, vienodų teisių į teisingumą, teisės į informaciją ir patalpų prieinamumą, taip pat teisės nepatirti nežmoniško ar žeminančio elgesio ir laisvės nepatirti smurto bei prievartos.
- (22) Tolesnės viktimizacijos, kurią lemia nusikaltėlis arba dalyvavimas baudžiamosios bylos nagrinėjime, pavojus turėtų būti ribojamas – byla turėtų būti nagrinėjama derinant veiksmus ir gerbiant aukas bei suteikiant joms galimybę pasitikėti institucijomis. Bendrauti su institucijomis turėtų būti kuo paprasčiau, kartu turėtų būti mažinama nereikalingų aukos bendravimo su institucijomis atvejų, pvz., vaizdo kamera įrašant apklausas ir leidžiant įrašus naudoti nagrinėjant bylą. Praktikuojantys specialistai turėtų turėti galimybę naudotis kuo įvairesnėmis priemonėmis, kad per bylos nagrinėjimą auka nepatirtų streso, visų pirma pamačiusi nusikaltėlį, jo šeimą, bendrininkus ar visuomenės atstovus. Todėl valstybės narės raginamos prireikus nustatyti galimas praktines priemones užtikrinti, kad teismo pastatuose būtų atskiri

laukiamieji aukoms. Aukos privatumo apsauga gali būti reikšmingas būdas užkirsti kelią tolesnei viktimizacijai, tokią apsaugą galima pasiekti taikant įvairias priemones, įskaitant informacijos apie aukos tapatybę ar buvimo vietą neatskleidimą ar atskleidimo ribojimą. Tokia apsauga, įskaitant vardo ir pavardės neatskleidimą, itin svarbi aukoms vaikams.

- (23) Jeigu pagal šią direktyvą vaikui turi būti paskirtas globėjas ir (arba) atstovas, šias užduotis gali vykdyti tas pats asmuo arba juridinis asmuo ar institucija.
- (24) Bet kokie baudžiamosios bylos nagrinėjime dalyvaujantys pareigūnai, kurie gali turėti kontaktą su aukomis, turėtų būti parengiami nustatyti aukas ir patenkinti jų poreikius – jie turėtų dalyvauti tinkamuose pradinuose ir tęstiniuose mokymuose, atsižvelgiant į jų kontaktą su aukomis. Prireikus turėtų būti teikiami specialūs mokymai.
- (25) Valstybės narės turėtų skatinti pilietinės visuomenės organizacijas, įskaitant su nusikaltimų aukomis dirbančias pripažintas ir aktyvias nevyriausybinės organizacijas, ir su jomis glaudžiai bendradarbiauti, visų pirma politikos formavimo iniciatyvų, informavimo ir informuotumo didinimo kampanijų, mokslinių tyrimų ir švietimo programų bei mokymo, taip pat paramos nusikaltimų aukoms ir jų apsaugos priemonių poveikio stebėjimo ir vertinimo srityse.
- (26) Kadangi tikslo nustatyti bendrus būtiniausius reikalavimus valstybės narės veikdamos vienašališkai negali deramai pasiekti nacionaliniu, regioniniu ar vietos lygiu ir kadangi dėl siūlomo veiksmo masto ir poveikio to tikslo būtų geriau siekti Sąjungos lygiu, laikydamosi Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidiarumo principo Sąjunga gali patvirtinti priemones. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šia direktyva neviršijama to, kas būtina nurodytiems tikslams pasiekti.
- (27) Įgyvendinant šią direktyvą tvarkomi duomenys turėtų būti saugomi pagal 2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos pamatinį sprendimą 2008/977/TVR dėl asmens duomenų, tvarkomų vykdant policijos ir teisminį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose, apsaugos²² ir pagal 1981 m. sausio 28 d. Europos Tarybos konvencijos dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu, kurią ratifikavusios visos valstybės narės, principus.
- (28) Ši direktyva nedaro poveikio kitų ES teisės aktų, skirtų konkreitiems itin pažeidžiamų aukų poreikiams, platesnėms masto nuostatoms.
- (29) [Pagal prie Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo pridėto Protokolo dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės 1, 2, 3 ir 4 straipsnius Jungtinė Karalystė ir Airija pranešė apie savo norą dalyvauti priimant ir taikant šią direktyvą] ARBA [Nepažeidžiant prie Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo pridėto Protokolo dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės 4 straipsnio, Jungtinė Karalystė ir Airija nedalyvaus priimant šią direktyvą ir ji nebus joms privaloma ar taikoma]²³.

---

²² OL L 350, 2008 12 30, p. 60.

²³ Galutinis šios direktyvos konstatuojamosios dalies tekstas priklausys nuo to, kokios pozicijos Jungtinė Karalystė ir Airija faktiškai laikysis pagal protokolo (Nr. 21) nuostatas.

- (30) Pagal prie Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo pridėto Protokolo dėl Danijos pozicijos 1 ir 2 straipsnius Danija nedalyvauja priimant šią direktyvą, todėl ji jai neprivaloma ir netaikoma.

PRIĖMĖ ŠIĄ DIREKTYVĄ:

1 skyrius

ĮVADINĖS NUOSTATOS

1 straipsnis

Tikslai

Šios direktyvos tikslas – užtikrinti, kad visos nusikaltimų aukos gautų tinkamą apsaugą ir paramą, galėtų dalyvauti baudžiamųjų bylų nagrinėjime ir būtų pripažįstamos, taip pat, kad valdžios institucijos, paramos aukoms ir atkuriamojo teisingumo tarnybos bendraudamos su aukomis elgtųsi pagarbiai, jautriai, profesionaliai ir nediskriminuotų.

2 straipsnis

Sąvokų apibrėžtys

Šioje direktyvoje:

- a) auka –
  - i) fizinis asmuo, tiesiogiai dėl nusikalstamos veikos patyręs žalą, įskaitant kūno sužalojimą ar psichinę traumą, emocinį sukrėtimą ar ekonominius nuostolius;
  - ii) dėl nusikalstamos veikos mirusio asmens šeimos nariai;
- b) šeimos nariai – aukos sutuoktinis, nesantuokinis sugyventinis, registruotas partneris, tiesiosios linijos giminaičiai, broliai ir seserys bei išlaikytiniai;
- c) nesantuokinis sugyventinis – asmuo, kuris nuolat ir nepertraukiamai gyvena su auka, tačiau šie santykiai neįregistruoti institucijos;
- d) registruotas partneris – partneris, su kuriuo pagal valstybės narės teisės aktus auka sudariusi registruotą partnerystę;
- e) atkuriamojo teisingumo paslaugos – paslaugos, kuriomis siekiama suvesti auką ir kaltinamąjį, kad jie savanoriškai susitartų dėl žalos, patirtos dėl nusikalstamos veikos, atlyginimo;
- f) vaikas – bet kuris jaunesnis negu 18 metų asmuo;
- g) neįgalusis – asmuo, turintis fizinį, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimą, kuris kartu su įvairiomis kliūtimis gali trukdyti visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje tokiomis pat kaip ir kitų asmenų sąlygomis.

2 skyrius

INFORMACIJOS TEIKIMAS IR PARAMA

3 straipsnis

Teisė gauti informaciją nuo pirmo kontakto su kompetentinga institucija

Valstybės narės užtikrina, kad aukoms nuo pirmo kontakto su pareiškimą dėl nusikalstamos veikos priimti kompetentinga institucija nepagrįstai nevilkinant būtų suteikta toliau nurodyta informacija:

- a) kur ir kaip jos gali pateikti pareiškimą dėl nusikalstamos veikos;
- b) tarnybų arba organizacijų, į kurias jos gali kreiptis paramos, duomenys;
- c) kokios rūšies paramą jos gali gauti;
- d) kokios yra procedūros po pareiškimo dėl nusikalstamos veikos pateikimo ir su tokiais procedūromis susijęs aukų vaidmuo;
- e) kaip ir kokiomis sąlygomis jos gali gauti apsaugą;
- f) koku mastu ir kokiomis sąlygomis jos turi teisę gauti teisinę konsultaciją, teisinę pagalbą ar bet kokios kitos rūšies konsultaciją;
- g) koku mastu ir kokiomis sąlygomis jos turi teisę gauti kompensaciją, įskaitant bet kokio prašymo pateikimo terminus;
- h) jei jos gyvena kitoje valstybėje narėje, ar yra kokių nors specialių priemonių, kuriomis jos gali pasinaudoti savo interesams apginti;
- i) kokia yra pareiškimų teikimo tvarka, jeigu jų teisių nepaisoma;
- j) kas yra asmenys ryšiams, į kuriuos galima kreiptis dėl savo bylos.

4 straipsnis

Teisė gauti informaciją apie savo bylą

1. Valstybės narės užtikrina, kad aukoms būtų pranešama apie jų teisę gauti toliau nurodytą informaciją apie savo bylą ir kad aukos gautų šią informaciją, jeigu pareiškia norą ją gauti:
  - a) informaciją apie sprendimą baigti baudžiamąją bylą, pradėtą gavus aukos pareiškimą dėl nusikalstamos veikos, kaip antai sprendimą nebetęsti tyrimo ar baudžiamojo persekiojimo arba jį nutraukti, arba apie galutinį teismo nuosprendį, įskaitant informaciją apie bausmę, taip pat to sprendimo motyvus;

- b) Informaciją, iš kurios auka galėtų sužinoti apie baudžiamosios bylos, pradėtos gavus aukos pareiškimą dėl nusikalstamos veikos, būklę, nebent išskirtiniais atvejais tai trukdytų tinkamai nagrinėti bylą;
  - c) informaciją apie bylos nagrinėjimo laiką ir vietą.
2. Valstybės narės užtikrina, kad aukoms būtų suteikiama galimybė gauti pranešimą, kai už joms padarytą nusikalstamą veiką baudžiamojon atsakomybėn patrauktas arba nuteistas asmuo paleidžiamas į laisvę. Aukos gauna šią informaciją, jeigu yra pareiškusios norą ją gauti.
3. Valstybės narės užtikrina, kad aukos, kurios pareiškia nenorinčios gauti 1 ir 2 dalyse nurodytos informacijos, jos negautų.

5 straipsnis

Aukų teisė suprasti ir būti suprastoms

Valstybės narės imasi priemonių, kad per baudžiamosios bylos nagrinėjimą su valdžios institucijomis bendraujančios aukos suprastų, be kita ko, tokių institucijų teikiamą informaciją ir būtų suprastos.

6 straipsnis

Teisė į vertimą žodžiu ir raštu

4. Valstybės narės užtikrina, kad nagrinėjant baudžiamąją bylą per aukų apklausą tyrimų arba teisminėse institucijose, įskaitant policijos vykdomą apklausą, aukoms, kurios nesupranta atitinkamos baudžiamosios bylos kalbos arba ja nekalba, būtų nemokamai teikiamas vertimas žodžiu, taip pat tam, kad aukos galėtų pasirengti dalyvauti bylos nagrinėjime ir bet kokiuose būtinuose tarpiniuose nagrinėjimuose.
5. Tam, kad nagrinėjant baudžiamąją bylą aukos galėtų naudotis savo teisėmis, valstybės narės užtikrina, kad visais kitais atvejais aukos prašymu būtų galimybė nemokamai naudotis vertimu žodžiu, atsižvelgiant į aukos poreikius ir vaidmenį toje byloje.
6. Prireikus galima naudotis ryšių technologijomis, pvz., vaizdo konferencijomis, telefonu ar internetu, nebent tam, kad auka tinkamai naudotųsi savo teisėmis ir suvoktų bylos nagrinėjimą, prireiktų asmeniško vertėjo žodžiu dalyvavimo.
7. Valstybės narės užtikrina, kad aukai, kuri nesupranta atitinkamos baudžiamosios bylos kalbos arba ja nekalba, jei to pageidauja, būtų nemokamai raštu išverčiama toliau nurodyta informacija, jei tokia informacija aukai suteikiama:
- a) pareiškimas dėl nusikalstamos veikos kompetentingai institucijai;
  - b) bet koks sprendimas baigti baudžiamąją bylą dėl nusikalstamos veikos, apie kurią pranešė auka, įskaitant bent jau tokio sprendimo motyvų santrauką;
  - c) svarbi informacija, kuri, atsižvelgiant į aukos poreikius ir vaidmenį toje byloje, jai leistų naudotis savo teisėmis per baudžiamosios bylos nagrinėjimą.

8. Valstybės narės užtikrina, kad būtų numatytos procedūros ar mechanizmas, kurie leistų nustatyti, ar auka supranta baudžiamosios bylos kalbą ir ja kalba ir ar jai reikia vertimo raštu ir vertėjo žodžiu pagalbos.
9. Valstybės narės užtikrina, kad pagal nacionalinės teisės procedūras aukos turėtų teisę skusti sprendimą, kuriuo nustatoma, kad vertimo žodžiu arba raštu poreikio nėra, o kai toks vertimas suteikiamas – galimybę skusti, kad vertimo žodžiu kokybė nepakankama tam, kad aukos galėtų naudotis savo teisėmis arba suprasti bylos nagrinėjimą.

7 straipsnis

Teisė naudotis paramos aukoms tarnybų paslaugomis

1. Valstybės narės užtikrina, kad aukos ir jų šeimos nariai, atsižvelgiant į jų poreikius, turėtų galimybę nemokamai naudotis konfidencialiomis paramos aukoms tarnybų paslaugomis.
2. Tokios tarnybos teikia bent:
  - a) su aukų teisėmis, įskaitant galimybę naudotis valstybės kompensavimo už nusikaltimo metu patirtus sužalojimus tvarka, taip pat jų vaidmeniu baudžiamojame bylose, įskaitant pasirengimą dalyvauti nagrinėjant bylą, susijusią informaciją, konsultaciją ir paramą;
  - b) informaciją apie specialias tarnybas (arba prireikus į jas nukreipia);
  - c) emocinę ir psichologinę paramą;
  - d) konsultaciją finansiniais ir praktiniais klausimais po nusikaltimo.
3. Valstybės narės sudaro sąlygas pareiškimą gavusiai institucijai ir kitoms atitinkamoms agentūroms nukreipti aukas į paramos aukoms tarnybas.
4. Valstybės narės skatina greta bendrų paramos aukoms tarnybų steigti ir plėtoti specialias paramos tarnybas..

3 skyrius

DALYVAVIMAS BAUDŽIAMOSIOSE BYLOSE

8 straipsnis

Aukų teisė į jų pareiškimo gavimo patvirtinimą

Valstybės narės užtikrina, kad auka gautų raštišką bet kokio pareiškimo, kurį ji pateikė atitinkamai valstybės narės institucijai, patvirtinimą.

9 straipsnis
Aukų teisė būti išklaustyms

Valstybės narės užtikrina, kad nagrinėjant baudžiamąją bylą aukos galėtų būti išklaustos ir galėtų teikti įrodymus.

10 straipsnis
Teisės priėmus sprendimą nevykdyti baudžiamojo persekiojimo

1. Valstybės narės užtikrina, kad aukos turėtų teisę į sprendimo nevykdyti baudžiamojo persekiojimo peržiūrą.
2. Valstybės narės užtikrina, kad aukoms būtų suteikta pakankama informacija, kad jos galėtų nuspręsti, ar prašyti peržiūrėti sprendimą nevykdyti baudžiamojo persekiojimo.

11 straipsnis
Teisė į apsaugos priemones, kai teikiamos tarpininkavimo ir kitos atkuriamojo teisingumo paslaugos

1. Valstybės narės nustato aukų apsaugos nuo bauginimų ar tolesnės viktimizacijos reikalavimus, taikytinus, kai teikiamos tarpininkavimo ar kitos atkuriamojo teisingumo paslaugos. Tokie reikalavimai turėtų apimti bent šiuos aspektus:
  - a) tarpininkavimo arba atkuriamojo teisingumo paslaugos naudojamos, tik siekiant užtikrinti aukos interesus ir laisvu, žinant padėtį duotu sutikimu; šis sutikimas bet kuriuo metu gali būti atšauktas;
  - b) prieš aukos sutikimą dalyvauti procese, jai suteikiama išsami ir nešališka informacija apie procesą ir galimą baigtį, taip pat informacija apie bet kokio susitarimo įgyvendinimo priežiūros procedūras;
  - c) įtariamasis, kaltinamasis arba nusikaltėlis turi būti pripažinęs kaltę dėl savo veiksmo;
  - d) bet koks susitarimas turėtų būti savanoriškas ir į jį turėtų būti atsižvelgiama toliau nagrinėjant baudžiamąją bylą;
  - e) tarpininkavimo ar atkuriamojo teisingumo proceso metu neviešai vykę pokalbiai yra konfidencialūs ir vėliau neviešinami, nebent šalys dėl to sutiktų arba to būtų reikalaujama pagal nacionalinę teisę dėl viršesnio visuomenės intereso.
2. Valstybės narės sudaro sąlygas perduoti bylas nagrinėti tarpininkavimo arba atkuriamojo teisingumo paslaugų tarnyboms, be kita ko, nustatydamos perdavimo nagrinėti sąlygų protokolus.

12 straipsnis
Teisė į teisinę pagalbą

Valstybės narės užtikrina, kad aukos pagal nacionalinės teisės procedūras galėtų naudotis teisine pagalba, jeigu turi baudžiamosios bylos šalies statusą.

13 straipsnis
Teisė į išlaidų atlyginimą

Valstybės narės pagal nacionalinės teisės procedūras baudžiamosios bylos nagrinėjime dalyvaujančioms aukoms suteikia galimybę gauti dėl dalyvavimo baudžiamojoje byloje, įskaitant jų atvykimą į posėdį, patirtų išlaidų atlyginimą.

14 straipsnis
Teisė į turto grąžinimą

Valstybės narės užtikrina, kad aukoms priklausantis grąžintinas turtas, areštuotas baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu, būtų joms nedelsiant grąžinamas, jeigu nėra būtinas baudžiamosios bylos nagrinėjimui.

15 straipsnis
Teisė gauti sprendimą dėl kompensacijos iš nusikaltėlio per baudžiamosios bylos nagrinėjimą

1. Valstybės narės užtikrina, kad nagrinėjant baudžiamąją bylą aukos turėtų teisę per tinkamą laiką gauti sprendimą dėl kompensacijos iš nusikaltėlio.

Pirma pastraipa netaikoma, jeigu pagal nacionalinę teisę kitaip reglamentuojama restitucija arba kompensacija.

2. Valstybės narės imasi priemonių, kad paskatintų nusikaltėlius aukoms suteikti tinkamą kompensaciją.

16 straipsnis
Kitoje valstybėje narėje gyvenančių aukų teisės

1. Valstybės narės užtikrina, kad jų kompetentingos institucijos bus pajėgios imtis tinkamų priemonių, kad aukos, gyvenančios ne toje valstybėje narėje, kurioje padarytas nusikaltimas, patirtų kuo mažiau su bylos nagrinėjimo eiga susijusių sunkumų. Todėl valstybės narės, kurioje padarytas nusikaltimas, institucijos visų pirma turi turėti galimybę:

- užfiksuoti aukos parodymus iškart po to, kai atitinkamai institucijai pateikiamas pareiškimas dėl nusikalstamos veikos;
- kiek įmanoma remtis nuostatomis dėl vaizdo arba telefoninių konferencijų, numatytais 2000 m. gegužės 29 d. Konvencijoje dėl Europos Sąjungos valstybių

narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose, kad būtų apklaustos užsienyje gyvenančios aukos.

2. Valstybės narės užtikrina, kad auka, nukentėjusi nuo nusikalstamos veikos ne savo gyvenamoje valstybėje narėje, galėtų savo gyvenamosios valstybės narės kompetentingoms institucijoms paduoti pareiškimą, jei negali arba – pagal nacionalinę teisę sunkiu laikomo nusikaltimo atveju – nenori to padaryti valstybėje narėje, kurioje tas nusikaltimas padarytas.
3. Nepažeidžiant pareiškimą gaunančios valstybės narės jurisdikcijos, kompetentinga institucija, kuriai pateiktas pareiškimas, nedelsdama jį perduoda teritorijos, kurioje padaryta nusikalstama veika, kompetentingai institucijai.

4 skyrius

PAŽEIDŽIAMUMO PRIPAŽINIMAS IR AUKŲ APSAUGA

17 straipsnis

Teisė į apsaugą

1. Valstybės narės užtikrina, kad būtų galima naudotis aukų ir jų šeimos narių saugumo užtikrinimo ir apsaugos nuo keršto, bauginimų, pakartotinos ar tolesnės viktimizacijos priemonėmis.
2. 1 dalyje nustatytos priemonės visų pirma apima aukų ir jų šeimos narių fizinės apsaugos procedūras, taip pat priemones, kuriomis užtikrinama, kad būtų galima išvengti nusikaltėlių ir aukų kontakto patalpose, kuriose nagrinėjama baudžiamoji byla, ir priemones, kuriomis užtikrinama, kad per apklausas arba liudijant būtų kuo labiau sumažintas psichologinės ir emocinės žalos aukai pavojus ir užtikrinamas jos saugumas ir orumas.

18 straipsnis

Pažeidžiamų aukų nustatymas

1. Šioje direktyvoje dėl savo asmeninių savybių pažeidžiamomis laikomos šių kategorijų aukos:
  - a) vaikai;
  - b) neįgalieji.
2. Šioje direktyvoje dėl nusikaltimo, kurio aukomis tapo, pobūdžio ar rūšies, pažeidžiamomis laikomos šių kategorijų aukos:
  - a) seksualinio smurto aukos;
  - b) prekybos žmonėmis aukos.

3. Valstybės narės užtikrina, kad visos kitos aukos pagal nacionalinės teisės procedūras būtų laiku asmeniškai įvertinamos, kad būtų nustatyta, ar dėl savo asmeninių savybių ar aplinkybių arba dėl nusikaltimo rūšies ar pobūdžio jos pažeidžiamos ir turi būti saugomos nuo antrinės arba pakartotinės viktimizacijos ar bauginimų.
4. Valstybės narės užtikrina, kad visos 1, 2 ir 3 dalyse nustatytos pažeidžiamos aukos pagal nacionalinės teisės procedūras būtų laiku asmeniškai įvertinamos, kad būtų nustatyta, kurios 21 ir 22 straipsniuose nustatytos specialios priemonės joms turėtų būti taikomos. Atliekant tokį vertinimą atsižvelgiama į pažeidžiamos aukos pageidavimus, be kita ko, į pageidavimą, kad specialios priemonės joms būtų netaikomos.
5. Vertinimo mastas gali būti pritaikytas, atsižvelgiant į nusikaltimo sunkumą ir akivaizdžios aukos patirtos žalos dydį.

19 straipsnis

Teisė išvengti aukos ir nusikaltėlio kontakto

Valstybės narės palaipsniui sukuria būtinas sąlygas, kad aukos ir kaltinamieji arba įtariamieji išvengtų kontakto bet kurioje vietoje, kurioje auka galėtų turėti asmeninį kontaktą su valdžios institucijomis dėl to, kad tapo auka, visų pirma vietose, kuriose nagrinėjama baudžiamoji byla.

20 straipsnis

Aukų teisė į apsaugą per apklausą, kai vykdomas nusikalstamos veikos tyrimas

Valstybės narės užtikrina, kad:

- a) aukos būtų apklausiamos be nepagrįsto vilkinimo po to, kai kompetentingoms institucijoms pateikiamas pareiškimas dėl nusikalstamos veikos;
- b) aukų apklausų būtų rengiama kuo mažiau ir tik jeigu tai griežtai būtina baudžiamosios bylos nagrinėjimo reikmėms;
- c) prireikus aukas galėtų lydėti jų teisinis atstovas arba jų pasirinktas asmuo, nebent dėl to asmens priimtas pagrįstas priešingas sprendimas.

21 straipsnis

Pažeidžiamų aukų teisė į apsaugą per baudžiamosios bylos nagrinėjimą

1. Valstybės narės užtikrina, kad 18 straipsnyje nustatytoms pažeidžiamoms aukoms būtų taikomos 2 ir 3 dalyje nustatytos priemonės, atsižvelgiant į asmeninį vertinimą, kaip numatyta 18 straipsnio 4 dalyje, ir paisant teismo diskrecijos.
2. Pažeidžiamoms aukoms per nusikalstamos veikos tyrimus taikomos šios priemonės:
  - a) auka apklausiama tam skirtose arba pritaikytose patalpose;
  - b) auka apklausiama atitinkamai parengtų specialistų arba jiems tarpininkaujant;

- c) auką visada apklausia tie patys asmenys, nebent tai prieštarautų tinkamam teisingumo vykdymui;
  - d) seksualinio smurto auką visada apklausia tos pačios lyties asmuo.
3. Pažeidžiamoms aukoms per baudžiamosios bylos nagrinėjimą taikomos šios priemonės:
- a) priemonės, kuriomis tinkamais būdais, įskaitant ryšių technologijų naudojimą, užtikrinama, kad aukos ir kaltininkai vieni kitų nematytų, be kita ko, duodant parodymus;
  - b) priemonės, kuriomis užtikrinama, kad teisme auka būtų apklausama jame nedalyvaudama, visų pirma naudojant tinkamas ryšių technologijas;
  - c) priemonės, kuriomis užtikrinama, kad būtų išvengta su nusikalstama veika nesusijusių nereikalingų klausimų apie aukos asmeninį gyvenimą; ir
  - d) priemonės, leidžiančios apklausti nedalyvaujant visuomenei.

22 straipsnis

Aukų vaikų teisė į apsaugą nagrinėjant baudžiamąją bylą

Aukų vaikų atveju, be 21 straipsnyje nustatytų priemonių, valstybės narės užtikrina, kad:

- a) per nusikalstamos veikos tyrimus visas aukų apklausas būtų galima įrašyti vaizdo kamera ir tokie apklausos vaizdo įrašai pagal nacionalinę teisę galėtų būti naudojami kaip įrodymai nagrinėjant baudžiamąją bylą;
- b) per nusikalstamos veikos tyrimus ir nagrinėjant baudžiamąsias bylas teisminės institucijos paskirtų specialų aukos atstovą, jeigu pagal nacionalinę teisę tėvų pareigų turėtojams neleidžiama atstovauti vaikui dėl jų ir aukos interesų konflikto arba jeigu vaikas yra nelydimas arba atskirtas nuo šeimos.

23 straipsnis

Teisė į privatumo apsaugą

- 1. Valstybės narės užtikrina, kad nagrinėdamos bylą teisminės institucijos galėtų priimti tinkamas priemones aukų ir jų šeimos narių privatumui ir atvaizdui apsaugoti.
- 2. Valstybės narės skatina žiniasklaidą vykdyti savireguliacijos priemones, kad būtų apsaugotas aukų privatumas, asmens neliečiamybė ir asmens duomenys.

6 skyrius

BENDROSIOS NUOSTATOS

24 straipsnis

Praktikuojančių specialistų rengimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad policija, prokurorai ir teismo darbuotojai dalyvautų tinkamuose bendro pobūdžio ir specialiuose mokymuose, atsižvelgiant į jų kontaktą su aukomis, kad jie suvoktų aukų poreikius ir elgtųsi su jomis nešališkai, pagarbiai ir profesionaliai.
2. Valstybės narės užtikrina, kad teismų sistemos darbuotojai galėtų dalyvauti tiek bendro pobūdžio, tiek specialiuose mokymuose, kad jie suvoktų aukų poreikius ir elgtųsi su jomis nešališkai, pagarbiai ir profesionaliai.
3. Valstybės narės imasi priemonių, kad užtikrintų teikiančiųjų paramos aukoms ir atkuriamojo teisingumo paslaugas dalyvavimą tinkamuose mokymuose, atsižvelgiant į jų kontaktą su aukomis, ir profesinių reikalavimų laikymąsi, kad tokios paslaugos būtų teikiamos nešališkai, pagarbiai ir profesionaliai.
4. Atsižvelgiant į praktikuojančio specialisto pareigas ir kontakto su aukomis pobūdį ir lygį, jam teikiami mokymai bent šiais klausimais: nusikaltimo poveikis aukoms, bauginimų, pakartotinės ir antrinės viktimizacijos grėsmė ir išvengimo būdai, taip pat aukų galimybės gauti paramą ir paramos tinkamumas.

25 straipsnis

Tarnybų bendradarbiavimas ir veiklos derinimas

1. Valstybės narės bendradarbiauja, kad sudarytų sąlygas veiksmingesnei aukų teisių ir interesų apsaugai baudžiamosiose bylose, naudodamosi tiesiogiai su teismų sistema susijusiais tinklais arba paramą aukoms teikiančių organizacijų ryšiais, be kita ko, naudodamosi aukų klausimus sprendžiančių Europos tinklų parama.
2. Valstybės narės užtikrina, kad su aukomis dirbančios arba joms paramą teikiančios institucijos bendradarbiautų, kad aukoms užtikrintų suderintas apsaugos priemones ir kuo labiau sumažintų nusikaltimo neigiamą poveikį, antrinės ir pakartotinės viktimizacijos pavojų, taip pat aukoms tenkančią naštą dėl jų bendravimo su baudžiamojo teisingumo įstaigomis.

7 skyrius

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

26 straipsnis

Perkėlimas į nacionalinę teisę

1. Valstybės narės priima įstatymus ir kitus teisės aktus, kuriais, įsigaliojusiais ne vėliau kaip [per dvejus metus po šios direktyvos priėmimo] įgyvendinama ši direktyva.
2. Valstybės narės nedelsdamos pateikia Komisijai šios direktyvos taikymo srityje priimtų nacionalinės teisės aktų nuostatų tekstus kartu su šių nuostatų ir direktyvos atitikties lentele.

3. Valstybės narės, priimdamos tas nuostatas, daro jose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Nuorodos darymo tvarką nustato valstybės narės.

27 straipsnis

Duomenų ir statistikos teikimas

Valstybės narės Europos Komisijai perduoda su nacionalinių procedūrų taikymu nusikaltimų aukoms susijusius duomenis ne vėliau kaip [dveji metai po priėmimo dienos].

28 straipsnis

Pakeitimas

Pamatinis sprendimas 2001/220/TVR pakeičiamas valstybių narių, dalyvaujančių priimant šią direktyvą, atžvilgiu, nepažeidžiant valstybių narių pareigų, susijusių su perkėlimo į nacionalinę teisę terminu.

Valstybių narių, dalyvaujančių priimant šią direktyvą, atžvilgiu nuorodos į pamatinį sprendimą laikomos nuorodomis į šią direktyvą.

29 straipsnis

Įsigaliojimas

Ši direktyva įsigalioja dvidešimtą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

30 straipsnis

Adresatai

Ši direktyva pagal Sutartis skirta valstybėms narėms.

Priimta

Europos Parlamento vardu
Pirmininkas

Tarybos vardu
Pirmininkas